

“İŞÇİNİN HAKKI” NE KADAR?

Aydınlık Gazetesi, 25 Kasım 2017

Yıldırım Koç

İşçi eylemlerine ilişkin haberlerde sık sık “işçiler haklarını istedi” sözleri yer alır.

“İşçinin hakkı” ne kadar?

“İşçinin hakkı” dendiğinde öncelikle anlaşılın, işçinin işverenle imzaladığı iş sözleşmesinde veya işçi adına sendikasının imzaladığı toplu iş sözleşmesinde yer alan haklardır. İşveren eğer altına imza attığı bu hakları vermiyorsa, işçiler haklı olarak tepki gösterirler ve haklarını isterler.

Ancak eylemlerin çoğunda “hakkımızı istiyoruz” dendiğinde kastedilen işçilerin aldıkları ücretin artırılması ve belki de çalışma koşullarının düzeltilmesidir.

Peki, bu durumda “işçinin hakkı” nedir?

ADİL ÜCRET DE YOK, BİLİMSEL ÜCRET DE

Ortaçağ’da kilise bir “adil ücret” kavramı ortaya atmıştı. Türkiye’de de bu kavramı kullananlar oldu. İşçilerin alması gereken bir “adil ücret” var mı?

Yok böyle birşey.

Peki, ücretlerin ve çalışma koşullarının bilimsel olarak hesaplanması mümkün mü? Örneğin, halen uygulanmakta olan aylık asgari ücret, 1777,5 lira. Öyle bir bilimsel çalışma yapılmış ki, 50 kuruş bile dikkate alınmış. İşçinin eline, asgari geçim indirimi dahil, 1404,06 lira geçiyor. Rakamın sonundaki 6 kuruşluk bölüm de, yapılan hesaplamanın son derece bilimsel olduğunu göstermiyor mu?

Tabii ki, hayır. Eğer safsanız, brüt rakamdaki 50 kuruşa ve net rakamdaki 6 kuruşa bakarak, yapılan asgari ücret hesaplamasının bilimsel olduğunu sanabilirsiniz. Sanmayın, kanmayın.

İŞÇİNİN HAKKI NE?

İşçi, belirli bir ücret karşılığında, bir başkasına ait işyerinde belirli bir süre çalışmayı sürdüren kişidir. Diğer bir deyişle, işverene işgücünü satar. Emegini satmaz, emekgücünü veya işgücünü satar. Emegiyle emekgücü veya işgücü arasındaki fark, işçinin hakkının veya emeğinin karşılığının anlaşılması için hayati önemdedir.

Kapitalist düzende işçinin emekgücü veya işgücü de herşey gibi bir metaya veya mala dönüşür. Malların değeri de onların üretimi ve yeniden üretimi için gerekli olan ortalama verimlilikteki toplumsal emek miktarıyla belirlenir. İşgücünün veya emekgücünün değeri, işçinin ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin yaşayabilmesi için gerekli olan ihtiyaçlarla belirlenir.

Ancak iş burada karışıyor. İşçinin bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı zaman içinde değişiyor. 50 yıl önce ailedeki çocuk sayısı fazlaydı; şimdi az. Şehirdeki işçinin eşi genellikle ücretli bir işte çalışmazdı; şimdi çalışıyor. Diğer taraftan, 50 yıl önce işçinin evinde buzdolabı, otomatik çamaşır makinesi, televizyon, yatak odası takımı, koltuk takımı, vb. yoktu; şimdi var. 50 yıl önce işçinin köyle bağlantısı sürüyordu ve köyden gelen gıda ürünleriyle ihtiyacının bir bölümünü karşılıyordu. Hatta biraz yan geliri de vardı. Şimdi köyden gelen de, yan gelir de çok azaldı veya bitti.

Bazı örgütlerin açıkladığı yoksulluk sınırı ve açlık sınırı gibi rakamların hiçbirini ciddiye almıyorum. Siz de ciddiye almayın. Bunların hiçbiri ülke çapında uygulanmış ciddi anketlere dayanmıyor. İnsanlar da bu rakamları ciddiye almıyorlar ki, bu örgütlerin kendi çalışanlarının çoğuna ödedikleri ücretler, kendi hesapladıkları yoksulluk sınırı rakamlarının altında.

İşçinin hakkı, işçi sınıfı ile sermayedar sınıf arasındaki güç dengesiyle, ülkede ve işyerindeki kaynaklarla belirlenir. İşçinin ücreti budur. Güç dengelerinin ve mevcut kaynakların değişmesiyle birlikte bu “hak” sürekli değişir. Ancak emek öyle bir üretim girdisidir ki, üretim sürecinde kendi değerinden daha fazla değer yaratır. Aradaki fark da üretim araçlarına sahip olan işverene “artık-değer” olarak gider.